

Lineáris algebra gyakorlat

10. gyakorlat

Gyakorlatvezető: Bogya Norbert

2012. április 23.

Tartalom

- 1 Sajátérték, sajátvektor, sajátaltér
- 2 Gyakorló feladatok a zh-ra (rutinfeladatok)
  - Homogén lineáris egyenletrendszer
  - Mátrixegyenlet
  - Leontyev-modell
  - Sajátérték, sajátvektor
- 3 Gyakorló feladatok a zh-ra (nehezebb feladatok)
  - Paraméteres rang
  - Paraméteres egyenletrendszer
  - Paraméteres inverz
  - Paraméteres Leontyev-modell

Sajátérték, sajátvektor

Definíció

- Egy $\lambda \in \mathbb{R}$ szám az $A \in \mathbb{R}^{n \times n}$ mátrix **sajátértéke**, ha létezik olyan $\underline{v} \neq \underline{0}$ vektor, melyre $A\underline{v} = \lambda\underline{v}$.
- A fenti definícióban szereplő $\underline{v}$ *oszlopvektort* az A mátrix λ sajátértékéhez tartozó **sajátvektornak** nevezzük.

Megjegyzések:

- Egy mátrixnak több sajátértéke is lehet.
- Egy sajátértékhez több sajátvektor is tartozik.

Definíció

Az $U_\lambda = \{x \in \mathbb{R}^n : Ax = \lambda x\}$ vektorhalmazt a λ sajátértékhez tartozó sajátaltérnek nevezzük.

Sajátérték, sajátvektor

1. Feladat

Határozzuk meg a

$$\begin{pmatrix} 7 & 3 \\ 1 & 5 \end{pmatrix}$$

mátrix sajátértékeit és a hozzájuk tartozó sajátvektorokat (a sajátaltérek egy-egy bázisát)!

Definíció

Egy $A \in \mathbb{R}^{n \times n}$ mátrix karakterisztikus polinomja $f_A(x) = |A - xE|$, ahol E az $(n \times n)$ -es egységmátrix.

Tétel

A λ szám pontosan akkor sajátértéke az A -nak, ha λ gyöke az A karakterisztikus polinomjának.

Sajátérték, sajátvektor

1. Feladat

Határozzuk meg a

$$\begin{pmatrix} 7 & 3 \\ 1 & 5 \end{pmatrix}$$

mátrix sajátértékeit és a hozzájuk tartozó sajátvektorokat (a sajátaltérek egy-egy bázisát)!

Megoldás

$$\lambda_1 = 4, \lambda_2 = 8$$

$$U_4 = \left[\begin{pmatrix} -1 \\ 1 \end{pmatrix} \right], U_8 = \left[\begin{pmatrix} 3 \\ 1 \end{pmatrix} \right]$$

Sajátérték, sajátvektor

2. Feladat

Határozzuk meg a

$$\begin{pmatrix} 9 & -6 \\ 8 & -5 \end{pmatrix}$$

mátrix sajátértékeit és a hozzájuk tartozó sajátvektorokat (a sajátaltérek egy-egy bázisát)!

Megoldás

$$\lambda_1 = 3, \lambda_2 = 1$$

$$U_3 = \left[\begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix} \right], U_1 = \left[\begin{pmatrix} \frac{3}{4} \\ 1 \end{pmatrix} \right]$$

Sajátérték, sajátvektor

3. Feladat

Határozzuk meg az

$$\begin{pmatrix} 2 & 0 & 0 \\ -3 & -1 & 0 \\ 2 & -1 & -1 \end{pmatrix}$$

mátrix sajátértékeit és a hozzájuk tartozó sajátvektorokat (a sajátaltérek egy-egy bázisát)!

Megoldás

$$\lambda_1 = 2, \lambda_2 = -1$$

$$U_2 = \left[\begin{pmatrix} 1 \\ -1 \\ 1 \end{pmatrix} \right], U_{-1} = \left[\begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix} \right]$$

Sajátérték, sajátvektor

4. Feladat

Határozzuk meg a

$$\begin{pmatrix} 2 & -1 & -1 \\ 3 & -2 & -3 \\ -1 & 1 & 2 \end{pmatrix}$$

mátrix $\lambda = 1$ sajátértékéhez tartozó sajátaltér egy bázisát!

Megoldás

$$U_1 = \left[\begin{pmatrix} 1 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \\ 0 \end{pmatrix} \right]$$

Tartalom

- 1 Sajátérték, sajátvektor, sajátaltér
- 2 Gyakorló feladatok a zh-ra (rutinfeladatok)
  - Homogén lineáris egyenletrendszer
  - Mátrixegyenlet
  - Leontyev-modell
  - Sajátérték, sajátérték
- 3 Gyakorló feladatok a zh-ra (nehezebb feladatok)
  - Paraméteres rang
  - Paraméteres egyenletrendszer
  - Paraméteres inverz
  - Paraméteres Leontyev-modell

Tartalom

- 1 Sajátérték, sajátvektor, sajátaltér
- 2 Gyakorló feladatok a zh-ra (rutinfeladatok)
  - Homogén lineáris egyenletrendszer
  - Mátrixegyenlet
  - Leontyev-modell
  - Sajátérték, sajátérték
- 3 Gyakorló feladatok a zh-ra (nehezebb feladatok)
  - Paraméteres rang
  - Paraméteres egyenletrendszer
  - Paraméteres inverz
  - Paraméteres Leontyev-modell

5. Feladat

Adjuk meg a következő homogén lineáris egyenletrendszer egy fundamentális rendszerét! (= Adjunk bázist a megoldásterében!)

$$3x_1 + 2x_2 + x_3 + 2x_4 = 0$$

$$8x_1 + 5x_2 + 3x_3 + 5x_4 = 0$$

$$-2x_1 - x_2 - x_3 - x_4 = 0$$

6. Feladat

Adjuk meg a következő homogén lineáris egyenletrendszer egy fundamentális rendszerét! (= Adjunk bázist a megoldásterében!)

$$-2x_1 + x_2 + x_3 + 3x_4 = 0$$

$$5x_1 - 3x_2 - 2x_3 - 6x_4 = 0$$

Megoldás

- $(-1, 1, 1, 0)$; $(0, 1, 0, 1)$
- $(1, -1, 1, 0)$; $(1, -3, 0, 1)$

Tartalom

- 1 Sajátérték, sajátvektor, sajátaltér
- 2 Gyakorló feladatok a zh-ra (rutinfeladatok)
  - Homogén lineáris egyenletrendszer
  - **Mátrixegyenlet**
  - Leontyev-modell
  - Sajátérték, sajátérték
- 3 Gyakorló feladatok a zh-ra (nehezebb feladatok)
  - Paraméteres rang
  - Paraméteres egyenletrendszer
  - Paraméteres inverz
  - Paraméteres Leontyev-modell

7. Feladat

Adja meg a következő mátrixegyenlet megoldását!

$$\begin{pmatrix} -6 & -2 \\ 3 & 1 \end{pmatrix} X = \begin{pmatrix} 2 & -4 \\ -1 & 2 \end{pmatrix}$$

8. Feladat

Adja meg a következő mátrixegyenlet megoldását!

$$\begin{pmatrix} 2 & -3 & 0 \\ 1 & -1 & 2 \end{pmatrix} X = \begin{pmatrix} 2 & 1 \\ 5 & 2 \end{pmatrix}$$

Megoldás

$$X = \begin{pmatrix} a & b \\ -1 - 3a & 2 - 3b \end{pmatrix}, X = \begin{pmatrix} 13 - 6a & 5 - 6b \\ 8 - 4a & 3 - 4b \\ a & b \end{pmatrix}$$

Tartalom

- 1 Sajátérték, sajátvektor, sajátaltér
- 2 Gyakorló feladatok a zh-ra (rutinfeladatok)
  - Homogén lineáris egyenletrendszer
  - Mátrixegyenlet
  - **Leontyev-modell**
  - Sajátérték, sajátérték
- 3 Gyakorló feladatok a zh-ra (nehezebb feladatok)
  - Paraméteres rang
  - Paraméteres egyenletrendszer
  - Paraméteres inverz
  - Paraméteres Leontyev-modell

Leontyev-modell

9. Feladat

Egy gazdaság ráfordítási mátrixa

$$A = \begin{pmatrix} 0,6 & 0,2 \\ 0,1 & 0,2 \end{pmatrix}.$$

- 1 Mennyi nyersanyagra van szükség $\begin{pmatrix} 6 \\ 7 \end{pmatrix}$ vektornyi termékek előállításához?
- 2 Működőképes-e a gazdaság?
- 3 Mekkora legyen a bruttó kibocsátás a $d = \begin{pmatrix} 10 \\ 2 \end{pmatrix}$ nettó kibocsátás eléréséhez?
- 4 Nyereséges-e a termelés, ha a rögzített árrendszer $v = (1; 5)$?

Leontyev-modell

9. Feladat megoldása

- 1 $\begin{pmatrix} 5 \\ 2 \end{pmatrix}$ vektorny nyersanyagra van szükség.
- 2 Igen, mert a $\begin{pmatrix} \frac{8}{3} & \frac{2}{3} \\ \frac{1}{3} & \frac{4}{3} \end{pmatrix}$ Leontyev-inverz minden eleme nemnegatív.
- 3 $\begin{pmatrix} \frac{8}{3} & \frac{2}{3} \\ \frac{1}{3} & \frac{4}{3} \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 10 \\ 2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 28 \\ 6 \end{pmatrix}$
- 4 I. terméken a veszteség 0, 1.
II. terméken a nyereség 3, 8.
Összesen a nyereség 3, 7.

Tartalom

- 1 Sajátérték, sajátvektor, sajátaltér
- 2 Gyakorló feladatok a zh-ra (rutinfeladatok)
  - Homogén lineáris egyenletrendszer
  - Mátrixegyenlet
  - Leontyev-modell
  - Sajátérték, sajátérték
- 3 Gyakorló feladatok a zh-ra (nehezebb feladatok)
  - Paraméteres rang
  - Paraméteres egyenletrendszer
  - Paraméteres inverz
  - Paraméteres Leontyev-modell

Sajátérték, sajátvektor

10. Feladat

Határozza meg a következő mátrix sajátértékeit és a hozzájuk tartozó sajátalterek egy bázisát!

$$\begin{pmatrix} 5 & 1 \\ 4 & 8 \end{pmatrix}$$

Megoldás

$$\lambda_1 = 9, \quad \lambda_2 = 4$$

$$U_4 = \left[\left(\begin{pmatrix} -1 \\ 1 \end{pmatrix} \right) \right], \quad U_9 = \left[\left(\begin{pmatrix} 0,25 \\ 1 \end{pmatrix} \right) \right]$$

Sajátérték, sajátvektor

11. Feladat

Határozza meg a következő mátrix sajátértékeit és a hozzájuk tartozó sajátalterek egy bázisát!

$$\begin{pmatrix} 4 & 0 & 0 \\ -1 & 5 & 0 \\ -3 & 4 & -2 \end{pmatrix}$$

Megoldás

$$\lambda_1 = 4, \quad \lambda_2 = 5, \quad \lambda_3 = -2$$

$$U_4 = \left[\begin{pmatrix} 6 \\ 6 \\ 1 \end{pmatrix} \right], \quad U_5 = \left[\begin{pmatrix} 0 \\ 7 \\ 4 \end{pmatrix} \right], \quad U_{-2} = \left[\begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix} \right]$$

Tartalom

- 1 Sajátérték, sajátvektor, sajátaltér
- 2 Gyakorló feladatok a zh-ra (rutinfeladatok)
  - Homogén lineáris egyenletrendszer
  - Mátrixegyenlet
  - Leontyev-modell
  - Sajátérték, sajátérték
- 3 Gyakorló feladatok a zh-ra (nehezebb feladatok)
  - Paraméteres rang
  - Paraméteres egyenletrendszer
  - Paraméteres inverz
  - Paraméteres Leontyev-modell

Tartalom

- 1 Sajátérték, sajátvektor, sajátaltér
- 2 Gyakorló feladatok a zh-ra (rutinfeladatok)
  - Homogén lineáris egyenletrendszer
  - Mátrixegyenlet
  - Leontyev-modell
  - Sajátérték, sajátérték
- 3 Gyakorló feladatok a zh-ra (nehezebb feladatok)
  - **Paraméteres rang**
  - Paraméteres egyenletrendszer
  - Paraméteres inverz
  - Paraméteres Leontyev-modell

Paraméteres rang

12. Feladat

A p valós paraméter értékétől függően határozzuk meg a következő mátrix rangját!

$$\begin{pmatrix} 1 & 1 & -1 & 2 \\ p & 1 & 1 & 1 \\ 1 & -1 & 3 & -3 \\ 4 & 2 & 0 & p \end{pmatrix}$$

Megoldás

- Ha $p = 3$, akkor a rang 2.
- Ha $p \neq 3$, akkor a rang 4.

12.+ Feladat

Mindegyik esetben adja meg a mátrix egy maximális méretű nemeltűnő aldeterminánsát!

13. Feladat

A p valós paraméter értékétől függően határozzuk meg a következő mátrix rangját!

$$\begin{pmatrix} p-6 & 1 & -3 & -p \\ -2 & 1 & 0 & -1 \\ 3 & -1 & 1 & 1 \\ p^2+4 & -2 & 1 & p+1 \end{pmatrix}$$

Megoldás

- Ha $p = 1$, akkor a rang 2.
- Ha $p = -2$, akkor a rang 3.
- Ha $p \notin \{-2, 1\}$, akkor a rang 4.

13.+ Feladat

Mindegyik esetben adja meg a mátrix egy maximális méretű nemeltűnő aldeteminánsát!

Tartalom

- 1 Sajátérték, sajátvektor, sajátaltér
- 2 Gyakorló feladatok a zh-ra (rutinfeladatok)
  - Homogén lineáris egyenletrendszer
  - Mátrixegyenlet
  - Leontyev-modell
  - Sajátérték, sajátérték
- 3 Gyakorló feladatok a zh-ra (nehezebb feladatok)
  - Paraméteres rang
  - **Paraméteres egyenletrendszer**
  - Paraméteres inverz
  - Paraméteres Leontyev-modell

Paraméteres egyenletrendszer

6.9. Feladat

Adjuk meg az alábbi egyenletrendszer megoldását az a valós paraméter értékétől függően.

$$\begin{aligned}x_1 - 3x_2 + 2x_3 &= 1 \\2x_1 - 4x_2 + 8x_3 &= 0 \\-3x_1 + 5x_2 - 14x_3 &= a\end{aligned}$$

Megoldás

- Ha $a = 1$, akkor a megoldás

$$(-2 - 8x_3, -1 - 2x_3, x_3).$$

- Ha $a \neq 1$, akkor nincs megoldás.

20. Feladat

Adjuk meg az alábbi egyenletrendszer megoldását a p valós paraméter értékétől függően.

$$\begin{aligned}x_1 + x_2 + 3x_3 - x_4 &= 1 \\x_1 + (p - 1)x_2 + 4x_3 - 2x_4 &= 3 \\3x_1 + (2p + 3)x_2 + (p + 9)x_3 - 4x_4 &= 6 \\-2x_1 - 2x_2 - 7x_3 + 3x_4 &= -3\end{aligned}$$

Megoldás

- Ha $p \in \{1, 2\}$, akkor nincs megoldás.
- Ha $p \notin \{1, 2\}$, akkor egyetlen megoldás van:

$$\left(\frac{9 - p}{(p - 1)(p - 2)}, \frac{1}{p - 2}, \frac{-4}{(p - 1)(p - 2)}, \frac{-p^2 + 3p - 6}{(p - 1)(p - 2)} \right).$$

20. Feladat javítva

Adjuk meg az alábbi egyenletrendszer megoldását a p valós paraméter értékétől függően.

$$\begin{aligned}x_1 + x_2 + 3x_3 - x_4 &= 1 \\x_1 + (p+1)x_2 + 4x_3 - 2x_4 &= 3 \\3x_1 + (2p+3)x_2 + (p+9)x_3 - 4x_4 &= 6 \\-2x_1 - 2x_2 - 7x_3 + 3x_4 &= -3\end{aligned}$$

Megoldás

- Ha $p = 0$, akkor nincs megoldás.
- Ha $p = 1$, akkor végtelen sok megoldás van:

$$(-3 - 2x_4, 1, 1 + x_4, x_4), \quad x_4 \in \mathbb{R}.$$

- Ha $p \notin \{0, 1\}$, akkor 1 darab megoldás van:

$$\left(-\frac{1}{p}, \frac{1}{p}, 0, -1\right).$$

Tartalom

- 1 Sajátérték, sajátvektor, sajátaltér
- 2 Gyakorló feladatok a zh-ra (rutinfeladatok)
  - Homogén lineáris egyenletrendszer
  - Mátrixegyenlet
  - Leontyev-modell
  - Sajátérték, sajátérték
- 3 Gyakorló feladatok a zh-ra (nehezebb feladatok)
  - Paraméteres rang
  - Paraméteres egyenletrendszer
  - **Paraméteres inverz**
  - Paraméteres Leontyev-modell

15. Feladat

Határozza meg az

$$A = \begin{pmatrix} 2 & 1 & -3 \\ -1 & -1 & a \\ -1 & 0 & a \end{pmatrix}$$

mátrix inverzét az a paraméter értékétől függően!

Megoldás

- Ha $a = \frac{3}{2}$, akkor az A mátrixnak nem létezik inverze.
- Ha $a \neq \frac{3}{2}$, akkor

$$A^{-1} = \begin{pmatrix} \frac{a}{2a-3} & \frac{a}{2a-3} & \frac{3-a}{2a-3} \\ 0 & -1 & 1 \\ \frac{1}{2a-3} & \frac{1}{2a-3} & \frac{1}{2a-3} \end{pmatrix}.$$

15. Feladat

Határozza meg az

$$A = \begin{pmatrix} 1 & x & 3 \\ -2 & x & 1 \\ 0 & 1 & 2 \end{pmatrix}$$

mátrix inverzét az x paraméter értékétől függően!

Megoldás

- Ha $x = \frac{7}{6}$, akkor az A mátrixnak nem létezik inverze.
- Ha $x \neq \frac{7}{6}$, akkor

$$A^{-1} = \begin{pmatrix} \frac{2x-1}{6x-7} & \frac{3-2x}{6x-7} & \frac{-2x}{6x-7} \\ \frac{4}{6x-7} & \frac{2}{6x-7} & \frac{-7}{6x-7} \\ \frac{-2}{6x-7} & \frac{-1}{6x-7} & \frac{3x}{6x-7} \end{pmatrix}.$$

Tartalom

- 1 Sajátérték, sajátvektor, sajátaltér
- 2 Gyakorló feladatok a zh-ra (rutinfeladatok)
  - Homogén lineáris egyenletrendszer
  - Mátrixegyenlet
  - Leontyev-modell
  - Sajátérték, sajátérték
- 3 Gyakorló feladatok a zh-ra (nehezebb feladatok)
  - Paraméteres rang
  - Paraméteres egyenletrendszer
  - Paraméteres inverz
  - Paraméteres Leontyev-modell

16. Feladat

Milyen p valós paraméter esetén lesz az $A = \begin{pmatrix} 0,5 & 0,2 \\ p & 0,1 \end{pmatrix}$ ráfordítású mátrixú gazdaság működőképes?

Megoldás

Ha $0 \leq p \leq 2,25$, akkor a gazdaság működőképes.

7.8. Feladat

Az x paraméter mely értékei esetén lesz az alábbi mátrix egy működőképes gazdaság ráfordítási mátrixa?

$$\begin{pmatrix} 0,2 & x \\ 0,4 & 0,5 \end{pmatrix}$$

Megoldás

Ha $0 \leq p < 1$, akkor a gazdaság működőképes.